

1955-1959

2 Voorzichtige positionering

Eind januari 1955 komt het alsnog tot een gesprek tussen delegaties van de VVD en JOVD, naar aanleiding van de open brief die in juni 1954 werd verstuurd. Ofschoon de eerste gesprekken naar het oordeel van Roethof niet veel opleveren (1), mag voor de JOVD toch van een bescheiden politiek succes gesproken worden. Want ondanks dat het initiatief tot oprichting van de JOVD door de VVD genomen was, waren de contacten tussen beide organisaties in die eerste jaren niet erg intensief. Over en weer bezochten bestuursleden congressen om af en toe een handje mee te klappen. De politieke discussie tussen JOVD en VVD vond alleen plaats in de Voorschotense huiskamer van de in de JOVD op handen gedragen Korthals (2). De gesprekken tussen JOVD en VVD blijven plaatsvinden, met een frequentie van één of twee keer per jaar. Oud en Van Riel zijn daarbij steeds aanwezig. Het zijn beleefde gedachtenwisselingen. Partijleider Oud laat de JOVD merken waar de grenzen liggen; kritiek is welkom, 'mits zij slechts binnenskamers wordt geuit; dan stelt hij haar juist op prijs' (3).

Op 2 maart 1955 wordt de Stichting Liberaal Reveil opgericht. Het stichtingsbestuur bestaat voornamelijk uit JOVD-ers en enkele oud-leden van de Liberale Studenten Vereniging Amsterdam (LSVA) en wordt gevormd door de heren Roethof (voorzitter), Altink, Boevé, Jacobse, Neuberg, Nordlohne en Oosterveld. De oprichting vloeit voort uit het streven naar (intellectuele) vernieuwing van het liberalisme in Nederland, dat onder meer naar voren kwam in de initiatieven van JOVD richting VVD. Het belangrijkste middel waar de stichting zich van zal bedienen is de uitgave van een tijdschrift (Liberaal Reveil), dat een platform voor discussie over het liberalisme moet worden en een onafhankelijk en wetenschappelijk karakter moet krijgen. Het eerste nummer verschijnt op 1 januari 1956.

Binnen de JOVD gaat in 1955 de aandacht voornamelijk uit naar een discussie over onderwijs, die overigens al gestart was tijdens een bijeenkomst van het centraal kader in mei 1953, waar gesproken werd over de vraag 'Dienen de schoolgelden al dan niet afgeschaft te worden?' Afschaffen, luidt de conclusie op het congres in november. Ook is de JOVD voor verhoging van de leerplichtige leeftijd naar 18 jaar, voor meer aandacht voor lichamelijke opvoeding en cultuuronderwijs en voor gelijke behandeling van gehuwde vrouwen binnen het onderwijs. Bij de benoeming van het nieuwe bestuur wordt Roethof voor de vierde en laatste keer als voorzitter gekozen. Hij is inmiddels 34 en in de persoon van de nieuw benoemde vice-voorzitter Huub Jacobse dient zich een mogelijke opvolger aan.

Bij de verkiezingen in juni 1956 blijft voor de VVD alles bij het oude: negen zetels (van de 100) en in de oppositie. Op 10 en 11 november

Erelid en hoofdbestuur. V.l.n.r. Evert Hoven, Huub Jacobse, H.A. Korthals, Hein Roethof, Lucas Oosterveld, Onno Tammens en Ferry Hoogendijk (1952 of 1953)

congresseert de JOVD in Eindhoven over landbouwbeleid. Roethof legt in zijn laatste congres toespraak een relatie tussen de congreslocatie en de Doorbraakgedachte (4). De aanhang van de JOVD in het katholieke zuiden is nog altijd gering. De afdeling Eindhoven werd in 1954 opgericht en was toen de eerste afdeling beneden de grote rivieren. De verzuiling blijkt in het naoorlogse Nederland taaier dan velen hadden gehoopt. De door de PvdA geproclameerde 'Doorbraak' (door de grenzen van de zuilen) is geen groot succes geworden en heeft de zuilen zeker niet doen instorten. Het Bisschoppelijk Mandement van 1954 had de politieke aandacht voor dit vraagstuk uiteraard vergroot, zeker ook bij Roethof. Tijdens het congres is het de Amsterdammer Huub Jacobse die het voorzitterschap overneemt. Dat Roethofs politieke carrière hier niet eindigt mag bekend

Tijdens het 'Doorbraak-congres' in Eindhoven laat Hein Roethof het congresprogramma aan burgemeester Kolf-schoten zien. H.A. Korthals en hoofdbestuurslid Jaap Uijjée kijken toe. (10 november 1956)

Aad Kosto, rond 1957 lid van de afdeling Amsterdam (foto 1989)

verondersteld worden. Ondanks de folderteksten die beweren dat JOVD-ers in vele partijen, waaronder de PvdA, te vinden zijn, is hij een zeldzaam voorbeeld van een prominent JOVD-er die het ver zou schoppen in de PvdA. Van recenter datum is wel het lidmaatschap van de later prominente Aad Kosto. Hij meldt zich in de loop van 1957 in Amsterdam als lid. Ofschoon hij het afdelingsbestuur laat weten een trouwe lezer van de Driemaster te zijn, kan hij verder op weinig activiteiten betrappt worden (5).

Tijdens het eerste gesprek dat onder voorzitter Jacobse met de VVD gevoerd wordt, in juni 1957, informeert Oud of er binnen de JOVD sprake is van een communistische infiltratie. JOVD-lid Boevé had het Wereldjeugdfestival in Moskou bezocht en dat plaatst mensen in tijden van Koude Oorlog al snel onder verdenking. Dat de VVD van de JOVD weinig te vrezen heeft, laat Jacobse op 14 september blijken. Op die dag wordt in Rotterdam herdacht dat P.J. Oud veertig jaar eerder werd gekozen in de Tweede Kamer. Door een haag van vrouwelijke JOVD-leden die zich in klederdrachten uit de elf provincies gehuld hebben, wordt Oud naar het podium geleid, waar vele

huldeblijken volgen. De nog altijd almachtige Oud, voorzitter van partijbestuur en Tweede Kamerfractie, krijgt er ter gelegenheid van de viering nog een functie bij: het erevoorzitterschap van de JOVD. De huldiging wordt gedaan door Huub Jacobse, voorzitter van de JOVD. Het folkloristisch elftal overhandigt Oud vervolgens een door een banketbakker geproduceerde Driemaster.

De toenadering tussen JOVD en VVD komt ook tot uitdrukking in de organisatie van een eerste gezamenlijke bijeenkomst, onder de naam 'Liberaal Gesprekscentrum'. Het discussie-weekend vindt in oktober in Lunteren plaats en er wordt gesproken over de Doorbraak. Daarnaast maakt de VVD een vriendschappelijk gebaar door één keer per jaar de radiozendtijd voor politieke partijen aan de JOVD af te staan. Dit gebruik zal blijven bestaan tot in het midden van de jaren zestig.

Pas op het JOVD-congres op 16 en 17 november in het Scheveningse Kurhaus wordt de aanstelling van de erevoorzitter door de algemene

P.J. Oud tijdens zijn huldiging als erevoorzitter in 1957

vergadering bekrachtigd. Later zal de nieuwe functie ook in de statuten opgenomen worden. Met het oog op de onafhankelijkheid is er in de discussie de nodige kritiek op de handelwijze van Jacobse. Gelukkig is er voor de politiek geïnteresseerden op het congres meer te beleven. Voor de opening van het congres is de zaal van de Tweede Kamer beschikbaar. H. van Riel houdt er een toespraak. Uiteraard spreekt later ook H.A. Korthals. Hoofthema is echter de 'sociale politiek', een onderwerp dat ook in de kolommen van de Driemaster regelmatig aandacht krijgt. De keuze voor het onderwerp sluit aan bij de tendens om meer aandacht te besteden aan 'praktische politiek'. Ondanks, of misschien juist dankzij, de nauwere contacten met 'de partij' blijft de JOVD kritisch richting de VVD. Als altijd wordt ook een nieuw bestuur gekozen, met opnieuw Jacobse aan de leiding. Tot de nieuwkomers behoort onder meer Mattie de Bruijne.

Op 25 en 26 oktober 1958 worden in Assen het Provinciehuis, het Concerthuis en Bellevue gebruikt als congreslokaties. In de resolutie bezitsvorming wordt bepleit een klimaat te scheppen, waarbinnen het bezit van aandelen en huizen onder alle lagen van de bevolking kan toenemen. Bezit is immers een waarborg voor vrijheid. Een andere resolutie geeft de verzuilde vakcentrales een veeg uit de pan; de JOVD vindt ze ouderwets en

Het bestuur van de afdeling Amsterdam in 1958. V.l.n.r. G.J. Randoe, J. Rietema, A.J.M. de Goeij, J. Schouwink, Erwin Nypels en J.A. Broere.

ondemocratisch. Ook wordt de eerste aanzet gegeven voor een jarenlange discussie over de betrokkenheid van de JOVD bij VVD-activiteiten. Afgevaardigde Erwin Nypels van de afdeling Amsterdam maakt bezwaar tegen het feit dat twee HB-leden zitting hadden in een Comité tot voorbereiding van een VVD-dag. De afdeling dient een motie in waarin deelname aan activiteiten van politieke partijen ongewenst genoemd wordt. De motie wordt verworpen (14 voor, 43 tegen), maar veroorzaakt niettemin veel opschudding.

De verkiezingen zijn in aantocht en gelet op het congresbesluit over de motie van Amsterdam staat niets de eerste JOVD-kandidatenlobby in de weg. Begin januari stuurt een aantal JOVD-leden, waaronder enkele hoofdbestuurders, een brief aan VVD-voorman P.J. Oud met het verzoek om tenminste één JOVD-er op een verkiesbare plaats op de kandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen te plaatsen. Al in januari 1959 praat de Trekpaardenconferentie opnieuw over een variatie op dit thema. Omdat de hoofdbestuurders Huub Jacobse en Gab Dorsman beiden mogelijke kandidaten zijn voor de Tweede Kamerverkiezingen wordt stilgestaan bij de onverenigbaarheid van functies. Zonder dat een formeel besluit wordt genomen is de conclusie dat kamerleden in het hoofdbestuur niet wenselijk zijn. Dat van de zittende hoofdbestuurders er twee lid van een gemeenteraad zijn, stuit echter niet op bezwaren. Door de toenemende bemoeienis van de JOVD met de praktische politiek zal het vraagstuk van de dubbelfuncties steeds vaker onderwerp van discussie worden. Een formele regeling zal pas in de loop van jaren zeventig getroffen worden.

Bij de verkiezingen in maart 1959 wordt het oppositiebeleid van JOVD-erevoorzitter Oud ruimschoots beloofd, de VVD stijgt van dertien naar negentien zetels. Onder die negentien bevinden zich echter geen JOVD-ers. Een

felle anti-socialistische campagne ging aan de verkiezingen vooraf, regeringsdeelname is de beloning. Ook de JOVD scoort de laatste tijd overigens goed. In 1958 is naar verluidt, een ledenwinst van rond de 50% geboekt, de vereniging heeft inmiddels iets meer dan 2000 leden. Het tweede lustrum wordt op 24 en 25 oktober dan ook in stijl gevierd. Plaats van handeling is het Amsterdamse Krasnapolsky. Naast het aantreden van Evert Hoven als nieuwe voorzitter en de rede van oud-kamerlid A. Fortanier-de Wit is met name het optreden van Rita Reys een hoogtepunt. De JOVD is klaar voor de jaren zestig.

**De lustrumgangers aan het diner in Krasnapolsky
(Amsterdam, 24 oktober 1959)**